

Ο Νίκος Αλεξίου, είναι ποιητής και καθηγητής κοινωνιολογίας στο Queens College, CUNY.

Η Κοινωνιολογική Φαντασία του Καβάφη και οι Έλληνες της Αμερικής

Και του λοιπού θα ομιλώ ελληνιστί

Η ζωή και το έργο του Καβάφη αντανακλούν τη σύνδεση της βιογραφίας του ατόμου με τις δομές της κοινωνίας και του κόσμου, με την έννοια που ορίζει τη κοινωνιολογική φαντασία ο C.W. Mills. Ο ποιητής, γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια, αλλά με καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη, όπου και είχε μια σύντομη παραμονή κατά την εφηβεία του. Επίσης, σε παιδική ηλικία έμεινε για λίγο και στην Αγγλία, πήγε στην Ελλάδα ελάχιστες φορές, η πρώτη δημοσίευση ποιήματός του είναι σε περιοδικό της Γερμανίας, και γράφει σε μιά ιδιότυπη ελληνική γλώσσα, που είναι όχι-ακριβώς δημοτική και όχι-ακριβώς καθαρεύουσα. Χωρίς να είναι ο ίδιος ακριβώς μετανάστης, γράφει και ζεί στη μεταβατική εποχή της παρακμής του νεο-παροικιακού φαινομένου του Ελληνισμού, ενός σύνθετου κοινωνικού οργανισμού που διατηρεί την εθνική του φυσιογνωμία μέσα στα πλαίσια ενός αλλοεθνικού περιβάλλοντος. Ο Καβάφης, ως ποιητής της εξορίας, εκφράζει το δίλημμα του Έλληνα της Αμερικής - στην Αλεξάνδρεια όπου ζούσε θεωρείτο Έλληνας, και Αιγυπτιώτης στην Ελλάδα. Στη ποίηση και στη ζωή του φαίνεται ότι ενώ βρισκόταν σε ένα τόπο, συγχρόνως ένιωθε πως ήταν και κάπου αλλού. “Έτσι μικρός απ’ τη πατρίδα έφυγε...Μα μες στην σκέψι του την μελετούσε πάντα/Σαν κάτι ιερό που προσκυνώντας το πλησιάζεις” [Δημητρίου Σωτήρος (162-150 π.Χ.)]

Μετά από εκατό και πλέον χρόνια συνεχούς παρουσίας, οι Έλληνες της Αμερικής έχουν φθάσει στο στάδιο της αφομοίωσης, όπως περιγράφει ο κοινωνιολόγος Robert E. Park τον κύκλο για τις εθνοτικές ομάδες: επαφή-ανταγωνισμός-αποδοχή-και αφομοίωση. Η κοινωνιολογική φαντασία του Καβάφη, διατυπώνει ποιητικά το θέμα της γλωσσικής αφομίωσης των απογόνων των μεταναστών: “Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι με...ξένους” (Ποσειδωνιάται). Επιστημονικές έρευνες επιβεβαιώνουν την ασυμβατότητα των υπαρχόντων δομών της οργανωμένης ομογένειας στο να μεταδώσουν αποτελεσματικά, στοιχεία εθνικής κουλτούρας στους αμερικανούς νέους ελληνικής καταγωγής. Ο Καβάφης όμως δεν στέκεται μοιρολατρικά στο τέλος του κύκλου ή τον φόβο της αφομίωσης, αλλά ανοίγει με ταπεινότητα την νέα προοπτική του οικουμενικού ελληνισμού: “Μες στην καρδιά του, πάντοτε Ασινός/αλλά στους τρόπους του και στη λαλιά του Έλληνα” (Οροφέρνης). Σε αυτή τη μεταβατική φάση της ομογένειας, η σοβαρή ανά-γνώση της ποίησης του Καβάφη μπορεί να απελευθερώσει εκείνες τις δυνάμεις της κοινότητας που ακόμα παραμένουν αδρανείς και αποκλεισμένες, αλλά που χρειάζεται να συμμετάσχουν στην διαμόρφωση της νέας συνέχειας του ελληνισμού στην Αμερική.-